

59. Чорновол І. Олександр Барвінський у контексті розвитку історичної науки в Галичині / І. Чорновол // Багатокультурне історичне середовище Львова у ХІХ і ХХ століттях. – Л. ; Жешув, 2004. – Т. II. – С. 272–294.
60. Чубатий М. Додаткові спомини про Михайла Грушевського з 1912–1914 рр. / М. Чубатий // Український історик. – 1975. – Ч. 3–4. – С. 78–80.
61. Шараневич І. История Галицко-Володимирской Руси. От найдавших времен до року 1453 / І. Шараневич. – Львов, 1863. – 462 с.
62. Шараневич І. На котром местци стояв Галич? / І. Шараневич // Зоря. – Львов, 1880. – Ч. 10–13.
63. Шараневич І. Староруский княжий город Галич / І. Шараневич. – Львов, 1880. – 57 с.
64. Шеллінг Ф. В. Про сутність німецької науки / Ф. Шеллінг // Мислителі німецького романтизму / упор. Л. Рудницький та О. Фешовець. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. – С. 354–383.

В статье рассматривается процесс методологической эволюции галицкой украинской историографии ХІХ в., ее институционализация на рубеже ХІХ – ХХ вв., роль в этом процессе деятельности Научного общества имени Т.Г.Шевченка, а также научной и организационной работы его главы Михаила Грушевского.

Ключевые слова: *историография, русофильство, москвофильство, Научное общество имени Т.Г.Шевченка, Михаил Грушевский.*

The article deals with the process of methodological evolution of the Ukrainian historiography of the 19-th century in Halychyna, its institutionalization on the verge of the 19-th-20-th centuries, the role of T. Shevchenko's Scientific Society and M. Hrushevsky organizational and scientific activity as its head.

Keywords: *historiography, Russophilia, Moscowphilia, T. Shevchenko's Scientific Society, Mykhailo Hrushevsky.*

УДК 329.8 (477)
ББК 66.62

Андрій Міщук, Мар'яна Міщук

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УРП-УСРП: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧА БАЗА

Стаття присвячена аналізу сукупності (системі) джерел суспільно-політичної діяльності Української радикальної партії, однієї з найбільш активних у політичному відношенні партій в соціально-політичному житті Західної України в 1918–1926 рр. Показано, що основу джерельної бази складають архівні матеріали (містять інформацію про діяльність центральних партійних органів радикальної партії, її повітових та місцевих осередків), спогади, збірники та публікації програмних документів, а також тогочасна преса.

Ключові слова: *джерела, політичне життя, політичні сили, архівне джерело, мемуари, преса, програмний документ.*

На території Західної України в 20–30 рр. ХХ ст. діяли десятки партій та громадських організацій. Найбільшим авторитетом серед українського населення користувалися політичні сили національно-державницького табору, адже визначальним чинником суспільно-політичного життя на західноукраїнських землях зазначеного періоду стала боротьба за незалежність.

Помітну роль у формуванні ідеології національно-визвольного руху відіграла Українська радикальна партія (далі – УРП), яка з 1926 р. унаслідок об'єднання з волинською групою Української партії соціалістів-революціонерів, стала називатись Українською соціалістично-радикальною партією (далі – УСРП).

В умовах польського окупаційного режиму, перебуваючи на легальному становищі, УРП-УСРП виражала національні інтереси українського народу. Радикальна партія зуміла поєднати у своїй програмі проблеми національного та соціального визволення українців. Її стратегічною метою була боротьба за соборну суверенну українську державу. Досвід УРП-УСРП набуває особливої актуальності у контексті сучасної суспільно-політичної ситуації в Україні. Потреба вивчення даної проблематики зумов-

лена також відсутністю наукових праць, де було б цілісно досліджено радикальну партію. Варто відзначити, що з усіх найвпливовіших західноукраїнських політичних сил міжвоєнного періоду УРП-УСРП залишається найменш дослідженою.

Тому неупереджений аналіз джерельної бази дослідження даної проблеми на сьогодні становить значний науковий інтерес. Межі джерельної бази, її склад і характер визначаються проблематикою і характером дослідження.

Сучасне розуміння партій почало формуватися в ХІХ – початку ХХ ст. Методологічні конструкції розроблені в класичних теоріях М.Вебера, Р.Міхельса, М.Острогорського. Серед вітчизняних дослідників в галузі партіології слід відзначити А.Колодій, М.Кугутяка, І.Монолатія, М.Москалюка, Ю.Остапця, А.Пахарєва, С.Рябова, Ю.Шведу.

Метою дослідження є комплексне, об'єктивне висвітлення й аналіз джерельної бази теоретико-ідеологічних засад УРП-УСРП та організаційно-практичної діяльності її членів в умовах національно-визвольної боротьби населення західноукраїнських земель міжвоєнного періоду.

Джерельна база має два основних рівня: а) первісна, або початкова, джерельна база, що сформувалася паралельно з подіями чи невдовзі після них.; б) реальна джерельна база — джерельний корпус або комплекс джерел, що зберігся до наших днів.

Реальна джерельна база ділиться на дві великі підгрупи: 1) актуалізована джерельна база, тобто історіографічно засвоєна шляхом публікацій археографічного характеру, аналізу або цитування в наукових дослідженнях; 2) потенційна джерельна база, що реально існує, але невідома історикам. Реальна база неухильно збагачується в результаті пошуку, виявлення існуючих, але ще не відомих і не залучених до наукового обігу джерел, поповнення за рахунок створення нових пам'яток, що відкладаються у процесі діяльності людей. Увесь комплекс виявлених архівних та опублікованих документів та матеріалів відповідно до джерелознавчих вимог, умовно можна згрупувати таким чином: документальні архівні матеріали; документи громадських організацій; мемуари; періодична преса.

Джерельну базу дослідження склали неопубліковані документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України (м. Київ) (далі – ЦДАГОУ) [1; 2; 3; 4], Центральному державному історичному архіві України у м. Львові (далі – ЦДАУ у м. Львові) [5; 6; 7; 8]. В архівних фондах збереглися відомості про численні віча, народні збори, організовані УРП –УСРП на західноукраїнських землях.

Діяльність місцевих та повітових партійних організацій УРП-УСРП партії відображають матеріали, які знаходяться у Волинському (ф.46) [9; 10; 11; 12; 13; 14], Івано-Франківському (ф.2) [15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26], Львівському (ф.1) [27; 28; 29; 30] та Тернопільському (ф.231) [31; 32; 33; 34; 35; 36] обласних державних архівах. Чимало матеріалів опрацьовано і у наукових бібліотеках Львівського національного університету імені Івана Франка та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Івано-Франківської державної обласної наукової бібліотеки імені Івана Франка.

Велику кількість використаних документів з суспільно-політичної діяльності УРП-УСРП виявлено у Державному архіві Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Це можна пояснити тим, що основним тереном функціонування радикалів було Станіславське воєводство. Зазначимо, що окремого фонду в якому були б зібрані документальні матеріали про радикальну партію не має. Однак, на особливу увагу заслуговує фонд 2 (Станіславське воєводське управління) ДАІФО. Саме тут зберігаються документи УРП-УСРП та її допоміжних партійних організацій: протоколи з'їздів, конференцій, нарад, засідань керівних органів партії (Головної Управи, Головного Секретаріату) та місцевих організацій (спр. 1333 – “Информация Львовского воєводского управления о состоявшейся краевой конференции украинской социалистической радикальной пар-

тии в связи с выборами в польский сейм и сенат” [26]); партійні програми, статuti (спр. 579 – “Устав и программа УСРП. Сведения поветовых староств о деятельности УСРП во время выборов в Польский парламент” [22]), платформи, положення, комунікати, обіжники, звернення, заклики, звіти, резолюції, відозви, заяви, а також доповіді, реферати, виступи партійних діячів та радикальних послів у польському сеймі; протоколи з’їздів, нарад, засідань, доповіді, резолюції та інші документи політичних та громадських організацій, що мали зв’язки з радикальною партією.

Цікаву, проте не позбавлену суб’єктивізму, інформацію надають щотижневі та місячні звіти про політичне становище в краї (спр.201 – “Месячные отчеты поветовых староств о деятельности политических партий, профессиональных союзов, о забастовочном движении на территории поветов Станиславского воеводства за II полугодие 1924 года” [17] і т. д.), донесення Міністерства внутрішніх справ Польщі, польських адміністративних властей Волинського, Львівського, Станіславського та Тернопільського воеводств про діяльність УРП-УСРП та інших політичних партій (спр. 357 – “Сведения Министерства Внутренних дел о наличии украинских буржуазно-националистических партий на территории Польши” [18], спр. 359 – “Сведения поветовых староств о деятельности “Украинской радикальной партии” (УРП) в поветах Станиславского воеводства” [19]).

У фондi 68 (Станіславское воеводское управление государственной полиции, город Станіслав) виявлено щотижневі звіти повітових управлінь держполіції про діяльність політичних партій, профсоюзів на території Станіславського воеводства. Всі ці матеріали надають конкретні дані про організацію, програмні завдання УРП-УСРП, практичну роботу її членів.

Фонд 6 (Центральний Комітет Комуністичної партії Західної України) ЦДАГОУ послуговував важливим джерелом для вивчення взаємовідносин між різними політичними силами краю (націонал-демократами, соціалістами-радикалами, комуністами). Однак, варто відзначити той факт, що вже сама назва фонду вказує на певну тенденційність при подачі матеріалів (УРП-УСРП, УНДО зображаються виключно як “буржуазно-націоналістичні” партії).

Цінні джерела при дослідженні зазначеної проблематики почерпнуто з фонду 309 (Наукове товариство ім. Т.Шевченка) ЦДІАУ у м. Львові в якому зосереджено матеріали з’їздів, конференцій українських політичних партій міжвоєнного періоду.

Велика кількість документів і матеріалів про різноманітні аспекти діяльності радикалів знаходиться у Державному архіві Тернопільської області (далі – ДАТО). Зокрема у фондi 231 (Тернопільське воеводське управління, м. Тернопіль) подано донесення органів державної поліції і повітових староств про організовані послами УРП-УСРП зібрання та мітинги (спр.574 – “Донесения органов государственной полиции и поветовых староств о деятельности УСРП на территории воеводства” [31]); програму та організаційний статут УСРП, прийнятий на ХХХІІ партійному конгресі (спр. 2063 “Программа и организационный устав националистической УСРП, принятый на 32 конгрессе УСРП” [35]), а у фондi 287 (Прокуратура Тернопільського окружного суду) містяться щотижневі звіти Тернопільського воеводського управління про політичну обстановку та стан безпеки і порядку на території воеводства.

Чимало цінного фактологічного матеріалу зосереджено у фондах Державних архівів Волинської (далі – ДАВО) (звіти повітових староств та їх переписка із воеводською поліцією (для прикладу можна виділити справу 1525 – “Переписка с воеводской полицией и поветовыми староствами о деятельности УСРП” [12]); циркуляри радикальної партії в організаційних справах (спр. 1827 – “Списки членов УСРП. Циркуляры этой партии по организационным вопросам” [13])) і Львівської (далі – ДАЛО) областей (звіти Міністерства внутрішніх справ, ситуаційні звіти воеводських управлінь, донесення поліційних органів про розповсюдження листівок та агітацію проти участі

українців у переписі населення – спр.348 “Донесение полицейских органов о совещаниях представителей украинской трудовой и радикальной партии” [30]).

Істотне доповнення до архівних джерел надають збірники документів з історії української політичної думки, які містять певний документальний матеріал із досліджуваної проблеми. Ідеологічною заангажованістю щодо характеристики політичних партій (УРП-УСРП розглядається виключно як “буржуазна”, “соціалістично-угодовська” партія) відзначається збірник документів “Боротьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР. 1917–1939” [38]. Діяльність українських державницьких сил, у тому числі й радикальної партії, висвітлено у збірнику документів і матеріалів під назвою “Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті. Документи і матеріали” [63], укладеному діаспорними істориками. Окремі моменти парламентської роботи радикалів, зокрема виступ Л.Бачинського на відкритті сейму, містить “Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславівщини” [37]. Об'єктивно відтворити тогочасну суспільно-політичну ситуацію допомагає “Збірник законів (розпорядків) та обіжників проголошених Державним Секретаріатом Західно-Української Народної Республіки” [41]. Передвиборним кампаніям і виборам до сейму та сенату 1928 р. українських політичних сил, у тому числі УСРП, присвячений збірник “Mniejszości narodowe w wyborach do sejmu i senatu w r. 1928” [65]. Цінний матеріал про окремі організаційні засади УСРП, зокрема, про відносини в середині партії, партійну дисципліну та покарання в разі її порушення, подано у зібраних членом соціалістичної партії О.Когутом документах під назвою “Партійний суд” [48]. Окремі аспекти суспільно-політичної діяльності соціалістів-радикалів, зокрема їх культурно-просвітня діяльність в товаристві “Просвіта” подано у збірнику “Товариство “Просвіта” в рр. 1933–1935. Звідомлення з діяльності за час від 1 січня 1933 до 31 грудня 1935” [62]. Вагомий документальний матеріал з історії партійно-політичного руху західноукраїнських земель 1918–1929 рр. відображено у другому томі видання “Українська націонал-демократія (1918–1939)” професора М.В.Кугутяка [44].

Цінним, хоча й не позбавленим певного суб'єктивізму, джерелом є спогади одного з найактивніших діячів та голови УСРП (1930–1939 рр.), адвоката, депутата галицького сейму і польського сенату (1928–1935 рр.) І.Макуха [46]. Будучи безпосереднім учасником тогочасних суспільно-політичних подій доктор Макух подає детальну інформацію про їх перебіг.

Члени УРП-УСРП були твердо переконані в тому, що кожна політична партія повинна мати певний план своєї діяльності – програму. Саме тому радикали велику увагу приділяли публікаціям програмних документів партії. Велику інформативну цінність з-поміж них становлять: “Платформа Української Радикальної Партії” [51], “Право народу. Приступний виклад програми Української Соціалістично-Радикальної Партії (УСРП)” [54], “Програма руско-української радикальної партії принята на краєвім з'їзді партійнім у Львові 29 грудня 1895” [55], “Програма Української Радикальної Партії (Проект редакційної колегії Гол. Управи У.Р.П. з р. 1922)” [56] та “Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія” [64]. Ці матеріали надають нам конкретні дані про організацію, мету, завдання УРП-УСРП та засоби їх реалізації, відображають бачення радикалами майбутнього державного ладу України, розв'язання соціально-економічних проблем та розвиток культурно-просвітнього життя українців

Особливе місце за чисельністю та інформативністю в джерельній базі займають матеріали української та польської періодики досліджуваного періоду. Друкованими органами УРП-УСРП були: “Народ” (виходив з 20 лютого 1919 р. як тижневик (8 номерів), а з 24 квітня до 25 травня – щоденно), “Громадський голос” (у 1922 р. Відновлено видавництво цього партійного органу, головним редактором якого став спочатку О.Павлів (1922–1928 рр.), а згодом (1929–1939 рр.) – М.Стахів). Крім того радикали видавали “Живе Слово”, двотижневик “Жіноча Громада” (1930–1939 рр.) головним

редактором якого була Ф.Стахова та “Молоді Каменярі” – журнал для юнацтва, який спочатку (1928–1932 рр.) виходив як місячний додаток до “Громадського голосу”, а з 1932 р. як самостійний журнал під назвою “Каменярі”. З метою підвищення рівня політичної свідомості населення краю на сторінках цих часописів автори роз’яснювали переваги демократії й соціалізму (К.Коберський “Два напрями соціалізму” [42], М.Стахів “Демократія, соціалізм та національна справа” [57–60]) та недоліки комунізму й фашизму (О.І.Бочковський “Диктатура – стара річ” [39; 40], вказували на потребу консолідації (“Консолідація народоправних сил. Утворення Українського Соціалістичного Бльоку” [43], “На дорозі зєднання соціалістичних сил” [47]), перебудову суспільного устрою (“Переустрій суспільного ладу” [50], “Політична і суспільна революція” [52], Правник “Форма державного устрою в минувшині й теперішності” [53]), залучення до активного політичного життя (Л. “Кілька заміток про політику” [45], “Партійність і безпартійність” [49], Ф.Стахова “Жінка і політика” [61]), відображали основні етапи боротьби галицьких радикалів за незалежність України (“Великий спомин”, “Національна Рада”, “Наші завдання”), публікували заяви, звернення, промови активних членів радикальної партії, комунікати, постанови та резолюції з’їздів, містили чимало розвідок, присвячених питанням економічного (статті Л.Бачинського, І.Блажкевич), культурно-просвітнього (І.Власовський “Українське шкільництво в урядовім світлі на Волині”) розвитку західноукраїнських земель. В зазначених вище друкованих органах існували окремі рубрики: “Дописи з місць”, “Організаційний рух”, “Організаційні справи” та “Політичний і освідомлюючий рух” (“Громадський голос”); “Рух молоді” (“Каменярі”); “З життя Жіночих Громад” (“Жіночий голос”), які постійно інформували про важливі події, що відбувалися безпосередньо у середовищі УРП-УСРП та її допоміжних партійних організацій. Зокрема, опрацювання рубрик “Дописи з місць”, “Організаційний рух” та “Організаційні справи” при використанні структурно-функціонального методу дає змогу дослідити організаційну структуру УРП-УСРП та розглянути УРП-УСРП як цілісну систему.

Неодноразово на шпальтах пресових органів інших західноукраїнських політичних партій, таких як “Діло”, “Нова Зоря” зустрічаємо важливу інформацію про діяльність УРП-УСРП. Не оминали увагою діяльність партії польська періодика міжвоєнного періоду: “Sprawy narodowościowe”, “Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych”, “Biuletyn polsko-ukrainski”, “Wszystkie Stronnictwa”. Так, зокрема, видання “Sprawy narodowościowe” у кожному номері подавало хроніку з суспільно-політичного, соціально-економічного та культурно-просвітницького життя національних меншин Польщі, у тому числі й українців. Варто відзначити, що за інформативною цінністю періодична преса займає особливе місце при висвітленні УРП-УСРП. Аналіз матеріалів дає змогу охарактеризувати не лише загальну суспільно-політичну ситуацію, а й практичну діяльність радикалів та її реальні наслідки.

Отже, характеристика джерельної бази засвідчує потребу залучення та використання архівних документів, що зберігаються в установах Національного архівного фонду України, мемуарів, матеріалів періодичної преси, адже саме вони, в значній мірі, складають основу дослідження. Основу джерельної бази дослідження склали матеріали ЦДАГОУ, ЦДАУ у м. Львові, ДАВО, ДАІФО, ДАЛО, ДАТО (містять інформацію про діяльність центральних партійних органів радикальної партії, її повітових та місцевих осередків), спогади, збірники та публікації програмних документів, а також тогочасна преса.

1. Центральний державний архів громадських об’єднань України, ф. 6 (Центральний Комітет Комуністичної партії Західної України), оп. 1, спр. 31 (Справки, информации, проект программы, переписка, воззвания и другие документы Украинского национально-демократического объединения (УНДО)), 241 арк.
2. Там само, ф. 6, оп. 1, спр. 177 (Статьи о национальной политике на Западной Украине), 283 арк.

3. Там само, ф. 6, оп. 1, спр. 265 (Протоколы заседания Центрального Комитета УНДО, статьи, переписка и др. материалы о деятельности буржуазно-националистической партии (УНДО)), 97 арк.
4. Там само, ф. 6, оп. 6–1, спр. 308 (Материалы Украинской социал-радикальной партии), 37 арк.
5. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 146 (Галицьке намісництво, м. Львів 1772–1921 рр.), оп. 8 (Президіальний відділ (1900–1928 рр.)), спр. 3808 (Донесення староств і поліційних влад, листування з Міністерством внутрішніх справ про страйки і демонстрації робітників залізниці(1900–1921), 126 арк.
6. Там само, ф. 205, оп. 1, спр. 635 (Оперативні донесення окружного командування державної поліції у Львові про політичне становище за грудень 1921 р.), 27 арк..
7. Там само, ф. 309 (Наукове товариство ім. Шевченка, м. Львів 1873–1939, 1941–1944 рр.), оп. 1 (1757–1946 рр, копії з 1741 р.), спр. 2602 (Письмо группы членов Украинской радикальной партии о работе партийного съезда), 2 арк.
8. Там само, ф. 309, оп. 1, спр. 2603 (Доповідь депутата сейму Матчана на зїзді партії українських радикалів, 1932), 15 арк.
9. Державний архів Волинської області, ф. 46 (Волинське воеводське управління, м. Луцьк), оп. 9, спр. 647 (Копия информации Львовского воеводского управления о съезде членов УСРП во Львове), 10 арк.
10. Там само, ф. 46, оп. 9, спр. 409 (Доклад о состоянии и развитии УСРП и программа партии), 48 арк.
11. Там само, ф. 46, оп. 9, спр. 648 (Информация о деятельности Украинской социалистической радикальной партии), 23 арк.
12. Там само, ф. 46, оп. 9, спр. 1525 (Переписка с воеводской полицией и поветовыми староствами о деятельности УСРП), 84 арк.
13. Там само, ф. 46, оп. 9, спр. 1827 (Списки членов УСРП. Циркуляры этой партии по организационным вопросам), 96 арк.
14. Там само, ф. 46, оп. 9, спр. 2325 (Информации поветовых старост Волинского воеводства о деятельности УСРП), 120 арк.
15. Державний архів Івано-Франківської області, ф. 2 (Станіславське воеводське управління, м.Станіслав), оп. 1, спр. 70 (Периодические отчеты поветовых староств о политической обстановке, состоянии безопасности, деятельности политических партий и союзов в поветах Станиславского воеводства за 1922 год. Т. I), 187 арк.
16. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 70 а (Периодические отчеты поветовых староств о политической обстановке, состоянии безопасности, деятельности политических партий и союзов в поветах Станиславского воеводства за 1922 год. Т. II.), 292 арк.
17. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 201 (Месячные отчеты поветовых староств о деятельности политических партий, профессиональных союзов, о забастовочном движении на территории поветов Станиславского воеводства за II полугодие 1924 года), 386 арк.
18. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 357 (Сведения Министерства Внутренних дел о наличии украинских буржуазно-националистических партий на территории Польши), 32 арк.
19. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 359 (Сведения поветовых староств о деятельности “Украинской радикальной партии” (УРП) в поветах Станиславского воеводства), 132 арк.
20. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 425 (Сведения поветовых староств и воеводского управления государственной полиции о деятельности украинской социалистической партии, украинской социал-радикальной партии и других организаций и обществ на территории воеводства), 325 арк.
21. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 549 (Донесення поветовых староств о деятельности украинских буржуазных партий “УСРП”, “УПЛ” и др. в Станиславском воеводстве), 38 арк.
22. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 579 (Устав и программа УСРП. Сведения поветовых староств о деятельности УСРП во время выборов в Польский парламент), 32 арк.
23. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 793 (Донесення поветовых староств о деятельности украинской крестьянской партии (УСРП) на территории воеводства), 54 арк.
24. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 1333 (Информация Львовского воеводского управления о состоявшейся краевой конференции украинской социалистической радикальной партии в связи с выборами в польский сейм и сенат), 10 арк.
25. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 1386 (Информация Львовского воеводского управления о конференции главного правления Украинской конрреволюционной партии (УСРП)), арк. 19.
26. Там само, ф. 2, оп. 1, спр. 1545 (Информации Львовского воеводского управления о состоявшемся съезде украинской мелко-буржуазной партии УСРП во Львове), 16 арк.
27. Державний архів Львівської області, ф. 1 (Львовское воеводское управление), оп. 51, спр. 38 (Отчеты Краковского, Тернопольского, Станиславского воеводских управлений оп политическом положении на территории воеводств), 104 арк.
28. Там само, ф. 1, оп. 51, спр. 41 (Отчеты Любельского, Волинского воеводских управлений о политической ситуации на территории воеводств), 66 арк.

29. Там само, ф. 1, оп. 52, спр. 1165 (Ситуационные отчеты Волынского воеводского управления об общественно-политическом положении), 86 арк.
30. Там само, ф. 1, оп. 58, спр. 348 (Донесение полицейских органов о совещаниях представителей украинской трудовой и радикальной партии), 29 арк.
31. Державний архів Тернопільської області, ф. 231 (Тернопільське воєводське управління, м. Тернопіль), оп. 1, спр. 574 (Донесения органов государственной полиции и поветовых староств о деятельности УСРП на территории воеводства), 105 арк.
32. Там само, ф. 231, оп. 1, спр. 1057 (Проект устава и программа деятельности “УСРП”-Левицы и резолюции съезда этой партии), 13 арк.
33. Там само, ф. 231, оп. 1, спр. 1154 (Донесения поветовых староств о митингах и собраниях, проводимых УСРП), 8 арк.
34. Там само, ф. 231, оп. 1, спр. 1226 а (Сведения поветовых староств о деятельности УСРП), 43 арк.
35. Там само, ф. 231, оп. 1, спр. 2063 (Программа и организационный устав националистической УСРП, принятый на 32 конгрессе УСРП), 46 арк.
36. Там само, ф. 231, оп. 1, спр. 2787 (Информации поветовых староств и других воеводств Польши о деятельности УСРП), 14 арк.
37. Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини : у 2 т. Т. 2. – Нью-Йорк Париж Сідней Торонто, 1985. – 900 с.
38. Боротьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР. 1917–1939 : зб. документів та матеріалів. – К. : Наук. думка, 1979. – 558 с.
39. Бочковський О.І. Диктатура – стара річ // Громадський голос. – 1937. – 13 листоп. – Ч. 44. – С. 3.
40. Бочковський О.І. Диктатура – стара річ // Громадський голос. – 1937. – 27 листоп. – Ч. 46. – С. 3.
41. Збірник законів (розпорядків) та обіжників проголошених Державним Секретаріатом Західно-Української Народної Республіки. – Станиславів, 1918. – 24 с.
42. Коберський К. Два напрями соціалізму // Громадський голос. – 1925. – 22 серп. – С. 2.
43. Консолідація народоправних сил. Утворення Українського Соціалістичного Бльоку // Громадський голос. – 1935. – 19 січ. – Ч. 2. – С. 2.
44. Кугутяк М. Українська націонал-демократія (1918–1939). Т. 2. – К. ; Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2004. – 704 с.
45. Л. Кілька заміток про політику // Громадський голос. – 1936. – 16 трав. – Ч. 18. – С. 2.
46. Макух І. На народній службі / І. Макух. – Детройт, 1960. – 565 с.
47. На дорозі зєднання соціалістичних сил // Громадський голос. – 1924. – 11 жовт. – С. 2.
48. Партийний суд. Документи. Зібрав О.Когут. – Станиславів: Богородчанський цїп, 1932. – 27 с.
49. Партийність і безпартійність // Громадський голос. – 1935. – 30 квіт. – Ч. 16. – С. 3.
50. Переустрій суспільного ладу // Народ. – 1919. – 30 марта. – С. 4–6.
51. Платформа Української Радикальної Партії. – Львів : Народна друкарня Манецьких, 1905. – 16 с.
52. Політична і суспільна революція // Народ. – 1919. – 13 квіт. – Ч. 8. – С. 2–4.
53. Правник. Форма державного устрою в минувшині й теперішності // Громадський голос. – 1931. – 17 січ. – Ч. 2. – С. 4–5.
54. Право народу. Приступний виклад програми Української Соціалістично-Радикальної Партії (УСРП). – Львів : Громада, 1926. – 42 с.
55. Програма руско-української радикальної партії принята на краєвім з'їзді партійнім у Львові 29 грудня 1895. – Львів, 1895. – 16 с.
56. Програма Української Радикальної Партії (Проект редакційної колегії Гол. Управи У.Р.П. з р. 1922) // Календар “Громади” на 1923 р. – С. 23–26.
57. Стахів М. Демократія, соціалізм та національна справа // Громадський голос. – 1936. – 3 жовт. – Ч. 38. – С. 6.
58. Там само. – 10 жовт. – Ч. 39. – С. 6.
59. Там само. – 17 жовт. – Ч. 40. – С. 6.
60. Там само. – 24 жовт. – Ч. 41. – С. 6.
61. Стахова Ф. Жінка і політика / Ф. Стахова // Жіночий голос. – 1937. – Січень. – С. 7.
62. Товариство “Просвіта” в рр. 1933–1935. Звідомлення з діяльності за час від 1 січня 1933 до 31 грудня 1935. – Львів : Накладом товариства “Просвіта”, 1936. – 72 с.
63. Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті. Документи і матеріали : у 3 т. / упоряд. Гунчак Т., Сольчаник Р. – Мюнхен, 1983. – Т. 2. – 430 с.
64. Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія. – Львів : Українська видавнича спілка “Громада”, 1926. – 47 с.
65. Mniejszości narodowe w wyborach do sejmu I senatu w r. 1928. – Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, 1928. – 329 s.

Стаття посвящена аналізу совокупности (системе) источников общественно-политической деятельности Украинской радикальной партии, одной из самых активных в политическом отношении

партии в социально-политической жизни Западной Украины в 1918–1926 гг. Показано, что основу источниковой базы исследования составили архивные материалы (содержащие информацию о деятельности центральных партийных органов радикальной партии, ее уездных и местных ячеек), воспоминания, сборники и публикации программных документов, а также пресса.

Ключевые слова: *источники, политическая жизнь, политические силы, архивный источник, мемуары, пресса, программный документ*

The article is devoted to the research the aggregate (system) sources of political activity Ukraine Radical Party, one of the most active in political respect parties' in the social-political life of the Western-Ukrainian land in the 1918–1926 year. It is shown, that the basis of information sources, the study was archival materials (containing information about the central party of the radical Party, its district and local centers), memories, collections and publishing policy documents and newspapers of that time.

Key words: *sources, political life, political power, archival sources, memoirs, newspapers, policy document.*

УДК 93 (477) : 94 (498)

ББК 63. 3 (4 Рум.)

Володимир Кройтор

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПОЛІТИЦІ РУМУНІЇ (1918–1927 рр.): ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ КОНТЕНТ

В статті зроблено аналіз новітнього періоду історіографії українського питання в політиці Румунії (1918–1927 р.). Головна увага привернута висвітленню українсько-румунських політичних відносин. Вказано на кон'юнктурний характер окремих публікацій. Автор застерігає від однобічних оцінок двосторонньої проблематики. Зроблено верифікацію історіографічних концепцій даної проблематики.

Ключові слова: *континуїтет, дискредитація, рудимент, кон'юнктура, маніпуляція.*

Вихід на політичну арену незалежної України змінив геополітичну ситуацію на Сході Європи. Це зумовило потребу у розвитку її міжнародних зв'язків. Одне з визначальних місць у них належить сусідній Румунії, пов'язаній з Україною спільним історичним минулим. Ці обставини зумовили потребу розробити нову стратегію двосторонніх стосунків між обома державами. У значній мірі вона залежить від об'єктивної оцінки історичного минулого українсько-румунських відносин. Їх суб'єктивне, упереджене висвітлення певними політичними колами завдає шкоди конструктивному розвитку стосунків між державами, гальмує взаємовигідне співробітництво. Об'єктом особливої уваги стали історичні події після Першої світової війни.

Румунія намагається зміцнити статус держави як надійного партнера по стабільності та безпеці в Європі і вважає, що відносини з Україною мають пріоритетний характер. Обидві країни прагнуть успішно завершити соціально-економічні та політичні реформи і стати розвинутими державами. Румунія стала членом НАТО і Європейського Союзу, Україна декларує такі прагнення. На початку XXI століття Україна прискорила розвиток демократичних процесів, які потребують якісно нових засад формування її зовнішньої політики. Національна стратегія європейської інтеграції відкриває для України можливість формування нових партнерських відносин із Румунією. Перспективи розгортання українсько-румунських відносин вимагають подолання тенденційних підходів до висвітлення історичного минулого наших народів.

Дослідження українського питання в політиці Румунії між двома війнами є назрілим та актуальним завданням. Варто з'ясувати різнобічні аспекти взаємин у недалекому минулому, їх обставини, причин і наслідків, щоб уникнути непорозумінь у майбутньому. Зараз створюються сприятливі умови для наукового і всебічного висвітлення багатьох аспектів цієї проблеми.